

Sygn. akt V ACa 33/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 czerwca 2019 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Aleksandra Kempczyńska

Sędziowie: SA Bogdan Świerczakowski

SO (del.) Ewa Talarczyk (spr.)

Protokolant: sekretarz sądowy Aneta Walkowska

po rozpoznaniu w dniu 11 czerwca 2019 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą

w W.

przeciwko (...) Centrum (...) w W. (poprzednio(...) (...) Szpitalowi (...) w W.)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 20 września 2018 r., sygn. akt IV C 356/18

- 1. uchyła zaskarżony wyrok w jego punkcie pierwszym i w tym zakresie umarza postępowanie;**
- 2. oddala apelację w pozostałej części;**
- 3. zasądza od (...) Centrum (...) w W. na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z siedzibą w W. kwotę 8300 zł (osiem tysięcy trzysta złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.**

Ewa Talarczyk Aleksandra Kempczyńska Bogdan Świerczakowski

Sygn. akt V ACa 33/19

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 20 stycznia 2018 r. (...) sp. z o.o. w W. wniosła o zasądzenie od (...) Szpitala (...) w W. kwoty 527.742,42 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 1.356 zł 37 gr. od dnia 11 kwietnia 2017r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 43.077 zł 55 gr. od dnia 15 kwietnia 2017r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 44.702 zł 23 gr. od dnia 22 kwietnia 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 35.712 zł od dnia 3 maja 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 71.422 zł od dnia 9 maja 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 9.652 zł 48 gr. od dnia 9 maja 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 4.925 zł 77 gr. od dnia 16 maja 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 18.633 zł 70 gr. od dnia 16 maja 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 35.721 zł od dnia 20 maja 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 26.829 zł 94 gr. od dnia 30 maja 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 4.826 zł 24 gr. od dnia 31 maja 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 47.786 zł 60 gr. od dnia 6 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 35.721 zł od dnia 10 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 15.132 zł 53 gr. od dnia 13 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 35.721 zł od dnia 17 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 37.434 zł 31 gr. od dnia 27 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 18.431 zł 60 gr. od dnia 27 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 27.322 zł 92 gr. od dnia 18 lipca 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 30.981 zł 26 gr. od dnia 12 sierpnia 2017r. do dnia zapłaty,
 - od kwoty 27.322 zł 92 gr. od dnia 9 września 2017r. do dnia zapłaty,
- oraz kosztów postępowania, w tym koszty zastępstwa adwokackiego.

Nakazem zapłaty z dnia 8 lutego 2018 r. (IV Nc 34/18), wydanym w postępowaniu upominawczym, Referendarz sądowy w Sądzie Okręgowym w Warszawie uwzględnił żądanie pozwu w całości.

Pozwany (...) Szpital (...) w W. w sprzeciwie od nakazu zapłaty wniósł o oddalenie powództwa i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Powódka w dalszym toku postępowania podtrzymała swoje roszczenie w całości i wniosła o nieuwzględnienie wniosku pozwanego od odstąpienia od obciążania go kosztami postępowania na podstawie art. 102 k.p.c.

Wyrokiem z dnia 20 września 2018 r., zapadłym w sprawie o sygn. akt IV C 356/18, Sąd Okręgowy w Warszawie w punkcie pierwszym zasądził od pozwanego na rzecz powódki kwotę 572.742 zł 42 gr. z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w transakcjach handlowych liczonymi w następujący sposób:

- od kwoty 1.356 zł 37 gr. od dnia 11 kwietnia 2017r. do dnia zapłaty,
- od kwoty 43.077 zł 55 gr. od dnia 15 kwietnia 2017r. do dnia zapłaty,

- **od kwoty 44.702 zł 23 gr. od dnia 22 kwietnia 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 35.721 zł od dnia 3 maja 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 71.422 zł od dnia 9 maja 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 9.652 zł 48 gr. od dnia 9 maja 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 4.925 zł 77 gr. od dnia 16 maja 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 18.633 zł 70 gr. od dnia 16 maja 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 35.721 zł od dnia 20 maja 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 26.829 zł 94 gr. od dnia 30 maja 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 4.826 zł 24 gr. od dnia 31 maja 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 47.786 zł 60 gr. od dnia 6 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 35.721 zł od dnia 10 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 15.132 zł 53 gr. od dnia 13 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 35.721 zł od dnia 17 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 37.434 zł 31 gr. od dnia 27 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 18.431 zł 60 gr. od dnia 27 czerwca 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 27.322 zł 92 gr. od dnia 18 lipca 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 30.981 zł 26 gr. od dnia 12 sierpnia 2017r. do dnia zapłaty,**
- **od kwoty 27.322 zł 92 gr. od dnia 9 września 2017r. do dnia zapłaty oraz kwotę 39.455 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania w sprawie (pkt II.).**

Powyższe rozstrzygnięcie zapadło w oparciu o następujące ustalenia faktyczne oraz rozważania prawne Sądu I instancji:

Pomiędzy powodową spółką a (...) S.A we W. w dniu 29 sierpnia 2013 r. została zawarta na czas nieokreślony umowa o współpracy w ramach konsorcjów ustalająca warunki i zasady współpracy konsorcjantów w zakresie wspólnego występowania oferentów w postępowaniach o uzyskanie zamówienia publicznego i na mocy tej umowy lider konsorcjum – o spółka (...) – o miała przyjmować i realizować zamówienia na dostawy towarów będących przedmiotem zamówienia, a uczestnik – spółka (...) monitorować zadłużenie, dokonywać windykacji oraz finansowania należności zamawiającego. Z umowy tej wynikało, że jeżeli zamawiający nie dokona zapłaty w ramach realizacji umowy przetargowej w okresie 60 dni po terminie płatności wskazanym w fakturze uczestnik konsorcjum – spółka (...) na podstawie pisemnego wniosku o zapłatę przesłanego przez lidera konsorcjum zrealizuje zapłatę na rzecz lidera w terminie do dwóch dni roboczych od otrzymania wniosku w kwocie odpowiadającej wymagalnej należności głównej, chyba, że suma takich zapłat przekroczy łącznie 2.000.000 zł.

Sąd Okręgowy ustalił następnie, że uczestnik konsorcjum był wyłącznie uprawniony do pobierania odsetek za zwłokę w realizacji ceny przez zamawiającego za dostarczone mu produkty w odniesieniu do należności (faktur), za które zrealizował zapłatę na rzecz lidera, a w pozostałym zakresie odsetki należały się liderowi. Uczestnik konsorcjum był

uprawniony do dochodzenia od zamawiającego w drodze postępowania sądowego wszelkich pozostałych roszczeń wynikających z umowy przetargowej z zamawiającym.

Z dalszych ustaleń Sądu I instancji wynika, że w dniu 12 lipca 2016 r. pomiędzy konsorcjum (...) i pozwanym została zawarta umowa (...), która dotyczyła sprzedaży i dostarczenia przez konsorcjum na rzecz pozwanego produktów leczniczych w określonej ilości i asortymencie. Przedmiot umowy miał być dostarczany pozwanemu sukcesywnie w ciągu 12 miesięcy na podstawie pisemnego zamówienia pozwanego. Pozwany miał dokonywać zapłaty za wykonaną dostawę w terminie 60 dni od daty dostarczenia faktury VAT na konto wykonawcy wskazane w fakturze.

Sąd Okręgowy ustalił również, że spółka (...) dostarczyła produkty lecznicze do szpitala i za te dostawy wystawiła pozwanemu faktury, a pozwany przyjął zamówione produkty lecznicze. Kolejno pismem z dnia 18 października 2017 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 572.742 zł 42 gr. w terminie 7 dni od daty wezwania lub zawarcia porozumienia o spłacie. Pozwany odebrał to wezwanie w dniu 20 listopada 2017r.

Przy tak poczynionych ustaleniach faktycznych Sąd Okręgowy uznał, że powództwo zasługuje na uwzględnienie w całości.

Sąd I instancji wskazał, że zobowiązania pozwanego szpitala wobec powoda dotyczyły należności wynikających z faktur wystawionych po dniu 22 grudnia 2010 r., a zatem do umowy konsorcjum między powódką i spółką (...) miał zastosowanie reżim prawny określony w art. 54 ust. 6 i 7 ustawy o działalności leczniczej, w którym przewidziano konieczność udzielenia zgody przez organ założycielski, czyli podmiot tworzący zakład opieki zdrowotnej, na zmianę wierzyciela samodzielnego publicznego zakładu opieki zdrowotnej. Skutkiem braku takiej zgody jest zaś nieważność czynności prawnej.

Sąd I instancji wskazał również, że w niniejszej sprawie do przetargu przystąpiło konsorcjum (...), przy czym (...) S. A. nie uczestniczyła w wykonaniu zamówienia publicznego na rzecz pozwanego, a jej rola sprowadziła się wyłącznie do prowadzenia monitoringu zadłużenia szpitala i windykacji należności. Sąd Okręgowy podkreślił, że nie jest dopuszczalne zawarcie umowy konsorcjum w celu uzyskania uprawnień do wierzytelności należnej z tytułu wykonania świadczeń z tej umowy. Prowadzi to bowiem do faktycznego obrotu wierzytelnościami i narusza obowiązek określony w art. 54 ust. 5. ustawy. Do tego, aby spółka (...) dostarczyła zamówione leki pozwanemu i otrzymała od pozwanego Szpitala zapłatę nie było zdaniem Sądu Okręgowego konieczne zawieranie umowy konsorcjum, a wskazanie, że spółka (...) ma zajmować się jedynie przyjmowaniem, księgowaniem płatności, monitoringiem zadłużenia pozwanego nie było konieczne do zrealizowania umowy sprzedaży leków i wykraczało poza przesłanki swobody umów, według art. 353¹ k.c. Sąd I instancji zważył zarazem, że spłata długu publicznego zakładu opieki zdrowotnej przez osobę trzecią bez zgody podmiotów wskazanych w art. 54 ust. 5 ustawy o działalności leczniczej, mogła prowadzić do nabycia wierzytelności przez osobę trzecią na podstawie art. 518 k.c., a zatem była nieważna i nieważne było również dokonanie przelewu z konta spółki (...) na konto spółki (...) uczynione w wyniku tej umowy. Zarazem spełnienie świadczenia z umowy nieważnej ma charakter świadczenia nienależnego i nie skutkuje umorzeniem zobowiązania szpitala. Zaspokojenie wierzyciela – spółki (...), która dostarczyła pozwanemu produkty lecznicze nie powodowało więc wygaśnięcia dług głównego. Ponadto, zapłata przez spółkę (...) na rzecz spółki (...) przewidziana w § 5 ust. 4 umowy o współpracy w ramach konsorcjów z dnia 29 sierpnia 2013r. była zdaniem Sądu Okręgowego zapłatą odszkodowania tytułem naprawienia szkody poniesionej przez kontrahenta wskutek niewykonania umowy przez pozwanego i niedokonania zapłaty, a nie spełnieniem świadczenia przez osobę trzecią wobec wierzyciela pozwanego Szpitala, skutkującym zwolnieniem pozwanego dłużnika z zobowiązania wobec swego wierzyciela. Zapłata przez spółkę (...) należności za dostarczone pozwanemu produkty lecznicze nie stanowiła zatem spełnienia świadczenia za pozwany szpital i nie zwalniała z obowiązku zapłaty pozwanego, który otrzymał zamówione produkty lecznicze. Powódka dostarczyła pozwanemu zamówione przez niego produkty lecznicze, co potwierdził pozwany pieczętkami na fakturach i w świetle art. 535 k.c. należy się jej zapłata za dostarczone produkty. Powódka wzywała pozwanego do zapłaty kwoty 572.742 zł 42 gr. pismem z dnia 18 października 2017r. w terminie 7 dni od daty wezwania lub zawarcia

porozumienia o spłacie i pozwany odebrał to wezwanie w dniu 20 listopada 2017r., lecz na nie w żaden sposób nie zareagował.

O kosztach postępowania Sąd Okręgowy rozstrzygnął na podstawie art. 98 k.p.c. Jednocześnie nie znalazł podstaw do zastosowania w sprawie zasady określonej w art. 102 k.p.c.

Apelację od powyższego rozstrzygnięcia wywiódł pozwany, zaskarżając wyrok Sądu I instancji w całości, któremu zarzucił: naruszenie przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c., art. 232 k.p.c., 278 k.p.c. oraz 227 k.p.c., art. 227 k.p.c. w zw. z art. 258 k.p.c., a także naruszenie prawa materialnego, a mianowicie: art. 5 k.c., art. 353¹ k.c., art. 58 § 1 i 2 k.c. oraz art. 83 § 1 k.c., art. 876 § 1 k.c. oraz art. 518 § 1 k.c., art. 54 ust. 5 u.d.l. oraz 53 ust. 6 ustawy z dnia 30 sierpnia 1991 roku o zakładach opieki zdrowotnej, art. 356 § 1 i 2 k.c.; art. 23, art. 24, art. 89, art. 93, art. 146 oraz art. 4 pkt 8 i art. 139 Prawa zamówień publicznych, jak również naruszenie art. 102 k.p.c. oraz art. 98 § 1 k.p.c., a także błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wydanego wyroku, który miał wpływ na treść tego orzeczenia w sytuacji, gdy w rzeczywistości (...) spółka z ograniczoną odpowiedzialnością i (...) spółka akcyjna jako podmioty profesjonalne, zawierając umowę konsorcjum, miały świadomość ograniczeń w zakresie dotyczącym przenoszenia wierzytelności, a celem przystąpienia (...) spółki akcyjnej do konsorcjum było osiągnięcie skutku tożsamego z przeniesieniem wierzytelności wobec wcześniejszego spełnienia świadczenia za pozwany szpital przez (...) spółkę akcyjną na rzecz (...) spółki z ograniczoną odpowiedzialnością i na ten cel były nakierowane działania stron umowy konsorcjum, co powoduje nieważność tej umowy; jak też błąd w ustaleniach faktycznych, polegający na przyjęciu, iż brak jest przesłanek szczególnych do odstąpienia od obciążania pozwanego w całości kosztami procesu, podczas gdy okoliczności sprawy nie uzasadniają tego stanowiska.

W oparciu o powyższe zarzuty pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, względnie o uchylenie wyroku i przekazanie w tym zakresie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi I - ej instancji wraz z pozostawieniem temu Sądowi kwestii rozstrzygnięcia o kosztach postępowania. Pozwany wniósł także o zasądzenie od powoda na swoją rzecz zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych za obie instancje.

W odpowiedzi na apelację z dnia 20 grudnia 2018 r. powód zgłosił, iż w dniu 30 listopada 2018 r. pozwany dokonał wpłaty łącznie kwoty 102 860,01 zł, która została zaliczona na poczet należności głównej i odsetek, dlatego ograniczono powództwo co do kwoty głównej 89 136,15 zł, i odsetek w kwocie 13 723,86 zł, wnosząc o umorzenie postępowania w tym zakresie i oddalenie apelacji pozwanego (k. 233-249).

Następnie, pismem z dnia 15 maja 2019 r., powołując się na kolejne wpłaty dokonane przez pozwanego w dniach: 28 grudnia 2018 r., 8 lutego 2019 r., 28 lutego 2019 r., 29 marca 2019 r. oraz 30 kwietnia 2019 r., powód oświadczył, że cofa pozew i zrzeka się roszczenia co do pozostałej części należności głównej wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie w transakcjach handlowych i wniósł o uchyleni wyroku Sądu I instancji i umorzenia postępowania co do zaspokojonych należności, podtrzymując żądanie oddalenia apelacji co do rozstrzygnięcia o kosztach procesu i zasądzenia od pozwanego na rzecz powoda kosztów postępowania w instancji odwoławczej (k. 260-266).

Z dniem 1 stycznia 2019 r. rozpoczęło działalność (...) Centrum (...) ((...)), które powstało z połączenia, m. in. pozwanego (...) Szpitala (...) w W. ((...)), który stał się zakładem (...). Wskazany podmiot wstąpił z mocy prawa we wszystkie stosunki prawne, których podmiotami były dotychczasowe szpitale kliniczne, bez względu na charakter prawny tych stosunków. Obecna nazwa pozwanego wynika z aktualnych na datę orzekania danych ujawnionych w KRS nr (...).

Sąd Apelacyjny ustalił i zważył, co następuje:

Wobec cofnięcia pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia na etapie postępowania apelacyjnego, w zakresie obejmującym zasądzenie dochodzonej należności, zbędnym stało się badanie zarzutów podniesionych przez skarżącego w tym względzie. Zgodnie z art. 203 § 1 k.p.c. pozew może być cofnięty bez zezwolenia pozwanego aż do rozpoczęcia rozprawy, a jeżeli z cofnięciem połączone jest zrzeczenie się roszczenia – aż do wydania wyroku. Pozew cofnięty nie wywołuje

żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wytoczeniem powództwa. Na żądanie pozwanego powód zwraca mu koszty, jeżeli sąd już przedtem nie orzekł prawomocnie o obowiązku ich uiszczenia przez pozwanego (art. 203 § 2 k.p.c.).

Cofnięcie pozwu, będące przejawem odwołalności czynności procesowych oraz realizacji zasady dyspozycyjności (rozporządzalności), jest działaniem powoda polegającym na rezygnacji z dochodzenia w danym postępowaniu cywilnym żądania udzielenia mu ochrony prawnej w postaci skonkretyzowanej w pozwie. Cofnięcie pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia wywołuje przy tym nie tylko skutki procesowe, ale także materialnoprawne (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 24.02.2016 r., I CSK 81/15, LEX nr 2015120). Cofnięcie pozwu oraz skuteczność zrzeczenia się roszczenia podlega ocenie na podstawie przesłanek określonych w art. 203 § 1 i 4 k.p.c.

Sąd co do zasady związany jest cofnięciem pozwu. Obowiązany jest jednak zawsze dokonać oceny, czy w świetle zgromadzonego materiału procesowego czynności wymienione w art. 203 § 4 k.p.c. nie są sprzeczne z prawem, zasadami współżycia społecznego lub czy zmierzają do obejścia prawa.

Cofnięcie pozwu w postępowaniu apelacyjnym jest dopuszczalne i to bez względu na to, która strona wyrok zaskarżyła. Jego skuteczność zależna jest jedynie od okoliczności wymienionych w art. 203 § 1 i 4 k.p.c., przy czym w przypadku zrzeczenia się roszczenia w zakresie, którego dotyczy cofnięcie powództwa nie jest wymagana zgoda pozwanego na dokonanie tej czynności (art. 203 § 1 k.p.c.). Oświadczenie o cofnięciu pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia wywiera skutek z momentem jego złożenia, co oznacza, że nie istnieje już przedmiot żądania ani przedmiot rozstrzygania w zakresie objętym cofnięciem pozwu.

W realiach niniejszej sprawy należy zauważyć, że złożone na etapie postępowania apelacyjnego pisma procesowe strony powodowej, dotyczące ograniczenia i finalnie cofnięcia zgłoszonego w sprawie roszczenia zostało wywołane zachowaniem pozwanego szpitala, który od dnia 30 listopada 2018 r. do 30 kwietnia 2019 r. wypłacał odpowiednie sumy, składające się na roszczenie główne wraz z zasądzonymi odsetkami. Wszystkie kwoty zostały uiszczone już po wydaniu zaskarżonego wyroku (k. 245, 264-266). Okoliczności te stanowią o braku sprzeczności czynności powoda z prawem i zasadami współżycia społecznego. Cofnięcie pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia wynikało więc z realizacji zobowiązania przez stronę pozwaną. Zachowanie powodowej spółki było realizacją obowiązków i uprawnień procesowych stron postępowania rzutuujących na ich sytuację procesową.

Zgodnie z art. 386 § 3 k.p.c., jeżeli pozew ulega odrzuceniu albo zachodzi podstawa do umorzenia postępowania, sąd drugiej instancji uchyla wyrok oraz odrzuca pozew lub umarza postępowanie. Umorzenie postępowania przez sąd II instancji następuje zatem wówczas, gdy zaistnieją okoliczności, na skutek których wydanie wyroku w danej sprawie stało się „zbędne lub niedopuszczalne” w rozumieniu art. 355 § 1 k.p.c. Może tu przy tym chodzić zarówno o okoliczności, które istniały już w czasie trwania postępowania przed sądem I instancji, przy czym sąd ten nie uwzględnił ich wpływu na dalszy tok postępowania, jak i o takie okoliczności, które powstały dopiero w czasie trwania postępowania przed sądem II instancji (w każdym razie po wydaniu wyroku I instancji), lecz mają znaczenie dla całości postępowania w danej sprawie. Umorzenie postępowania nastąpi więc, np. w razie cofnięcia pozwu na etapie postępowania apelacyjnego.

Sytuacja procesowa unormowana w art. 386 § 3 k.p.c. zawiera rozwiązanie analogiczne do przewidzianego w art. 332 § 2 k.p.c., zgodnie z którym w razie cofnięcia pozwu przed uprawomocnieniem się wyroku i przed jego zaskarżeniem z jednoczesnym zrzeczeniem się dochodzonego roszczenia, a za zgodą pozwanego również bez takiego zrzeczenia się, sąd pierwszej instancji uchyla swój wyrok i postępowanie w sprawie umorzy, jeżeli uzna cofnięcie takie za dopuszczalne.

W okolicznościach sprawy zważyć należy, że cofnięcie pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia obejmowało rozstrzygnięcie ujęte w punkcie pierwszym zaskarżonego w całości wyroku Sądu I instancji, a wobec nie stwierdzenia wystąpienia przesłanek, o których mowa w art. 203 § 4 k.p.c., zachodziły podstawy do uchylenia wyroku w tej części i umorzenia postępowania na podstawie art. 386 § 3 k.p.c. w zw. z art. 355 k.p.c. i w zw. z art. 391 § 1 k.p.c. (pkt 1.).

Z kolei w pozostałej części apelacja – kwestionująca w istocie orzeczenie Sądu Okręgowego co do kosztów postępowania pierwszoinstancyjnego – nie zasługiwała na uwzględnienie i jako taka podlegała oddaleniu, stosownie do treści art. 385 k.p.c. (pkt 2.).

Odnosząc się do zarzutu naruszenia art. 102 k.p.c. przywołać należy w pierwszej kolejności treść tego przepisu, zgodnie z którym w wypadkach szczególnie uzasadnionych sąd może nie obciążyć kosztami strony przegrywającej. Przepis ten, realizujący zasadę słuszności, stanowi wyjątek od ogólnej reguły obciążania stron kosztami procesu, zgodnie z którą strona przegrywająca sprawę jest zobowiązana zwrócić przeciwnikowi, na jego żądanie, wszystkie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (art. 98 § 1 k.p.c.). Hipoteza przepisu art. 102 k.p.c., odwołująca się do występowania „wypadków szczególnie uzasadnionych”, pozostawia sądowi orzekającemu swobodę oceny, czy fakty związane z przebiegiem procesu, jak i dotyczące sytuacji życiowej strony, stanowią podstawę do nieobciążania jej kosztami procesu (por. Sąd Najwyższy w postanowieniach: z dnia 13 grudnia 2007 roku, I CZ 110/07 i z dnia 20 kwietnia 2012 roku, III CZ 17/12). Do okoliczności związanych z tokiem sprawy zaliczane są sytuacje wynikające z charakteru żądania poddanego rozstrzygnięciu, jego znaczenia dla strony, subiektywnego przekonania strony o zasadności roszczeń, czy uwzględnienia zarzutu przedawnienia bądź prekluzji. Względy leżące poza procesem wyznacza natomiast sytuacja majątkowa i życiowa strony, z tym zastrzeżeniem, że niewystarczające jest powoływanie się jedynie na trudną sytuację majątkową, nawet jeśli była podstawą zwolnienia od kosztów sądowych i ustanowienia pełnomocnika z urzędu. Całokształt okoliczności, które mogłyby uzasadniać zastosowanie tego wyjątku, powinien być oceniony z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 01 grudnia 2011 roku, I CZ 26/11, oraz z dnia 25 sierpnia 2011 roku, II CZ 51/11).

Przenosząc wskazane poglądy na grunt niniejszej sprawy, należy stwierdzić, że koszty poniesione przez powoda w postępowaniu przed Sądem I instancji były celowe dla uzasadnionej ochrony jego interesów i ma on prawo do otrzymania ich zwrotu od niesolidnego dłużnika. Sama sytuacja finansowa pozwanego nie może zaś decydować o zastosowaniu art. 102 k.p.c., a jeżeli szczególną okolicznością w rozpatrywanej sprawie miałby być fakt, iż pozwany jest placówką medyczną, ratującą życie i zdrowie, to wskazać należy, że nie jest to przesłanka uzasadniająca różnicowanie pozycji stron tego procesu i traktowania pozwanego jako znajdującego się w położeniu o znamionach szczególnego wypadku, a tym samym premiowania przyjętej postawy kosztem kontrahenta szpitala, który ze swych powinności wywiązał się terminowo, nie uzyskując na czas zapłaty za dostarczone produkty lecznicze. Pozwany nie realizując dobrowolnie swoich obowiązków wynikających z umowy, pomimo wezwań do zapłaty zadłużenia, dał powódce zasadny motyw do wytoczenia powództwa, z czym wiązało się poniesienie przez nią kosztów, podjął zatem ryzyko przegranego procesu, a tym samym winien być na podstawie art. 98 k.p.c. obciążony kosztami tego postępowania.

Także w instancji odwoławczej brak było podstaw do odstąpienia od zasady odpowiedzialności za wynik procesu wyrażonej w art. 98 § 1 i 3 k.c. Pozwany, wnosząc apelację, powinien był się liczyć z koniecznością zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego poniesionego przez stronę przeciwną w razie przegrania sprawy. Stąd o kosztach procesu w postępowaniu apelacyjnym (pkt 3.) orzeczono w oparciu o art. 108 § 1 i art. 98 k.p.c. w zw. z § 2 pkt 7 i § 10 ust. 1 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U.2015.1800) w brzmieniu obowiązującym w dniu wniesienia apelacji, uwzględniając złożony na rozprawie apelacyjnej spis kosztów. Należy podkreślić, że w okolicznościach sprawy powód pozostawał stroną wygrywającą także w części, w której doszło do cofnięcia pozwu ze zrzeczeniem się roszczenia i tym samym umorzenia postępowania po uchyleniu wyroku Sądu I instancji w oznaczonym zakresie, albowiem czynność dyspozycyjna powoda stanowiła konsekwencję zaspokojenia przez pozwanego roszczenia wymagalnego w dacie wniesienia pozwu już po wydaniu zaskarżonego orzeczenia i wywiedzeniu apelacji.

Ewa Talarczyk Aleksandra Kempczyńska Bogdan Świerczakowski